BAVÍ MĚ BAVIT

Jan Rosák
Stanislava Jarolímková

aneb Půlstoletí s mikrofonem

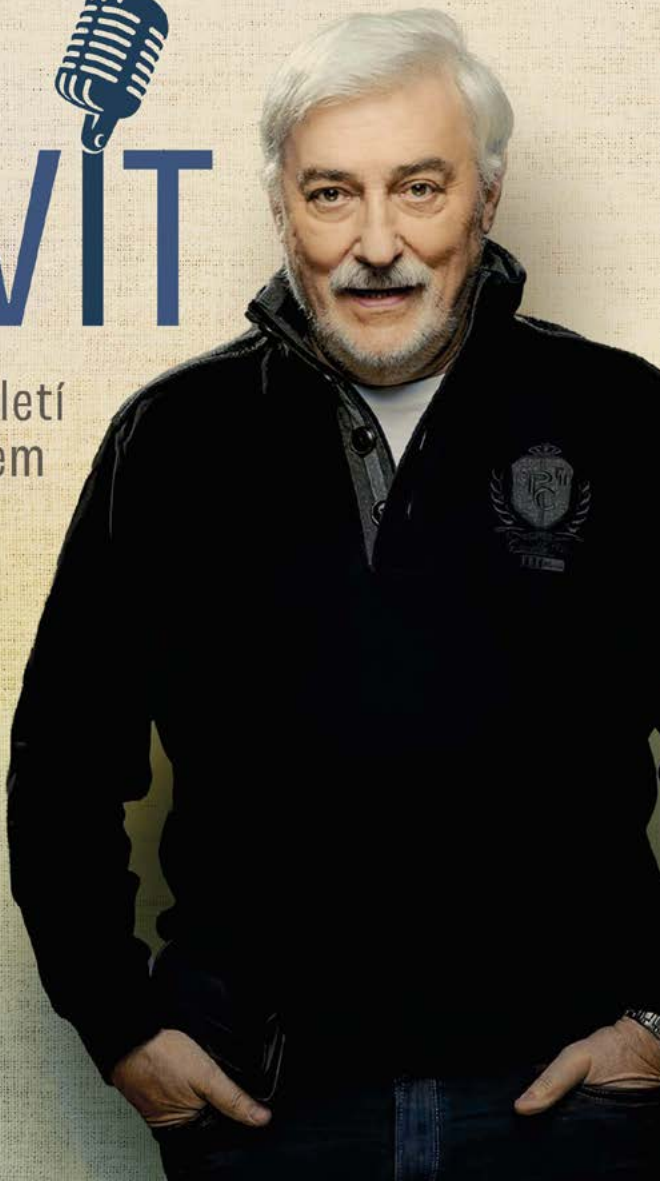

motto

Baví mě bavit

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Jan Rosák
Baví mě bavit
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

BAVÍ MĚ BAVIT

aneb Půlstoletí
s mikrofonem

Jan Rosák
Stanislava Jarolímková

Praha 2021

© Jan Rosák, 2021
© Stanislava Jarolímková, 2021
Cover photo © Khalil Baalbaki

ISBN tištěné verze 978-80-267-2112-3
ISBN e-knihy 978-80-267-2122-2 (1. zveřejnění, 2021) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-2123-9 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-267-2124-6 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

ÚVOD

Možná si říkáte, že představovat Jana Rosáka je zbytečné, protože na internetu i v tisku o něm nacházíme spousty informací. Jsou to ovšem informace různého kalibru a různé úrovně, ne vždy seriózní, a většinou se týkají v zájmu aktuálnosti pouze několika posledních let.

Na stránkách této knihy vám však Jan Rosák představí sám svůj život od kolébky přes školní léta, první zaměstnání a vojnu až do doby, kdy vstoupil do světa médií, v němž je šťastný dodnes. Chybět nebudou samozřejmě ani jeho další lásky: rodina, divadlo a sport včetně slavné Amfory. A vše doplní nejen vzpomínky lidí, kteří jsou mu blízcí, ale i fotografie z jeho soukromého archivu.

Do knihy jsme zapracovali vyprávění, které Jan Rosák nahrál nebo písemně připravil výhradně pro tento titul. Pouze některé informace jsem čerpala z útlé publikace, která vyšla z roku 1990 pod názvem To (ne)jsem já*, což byly historky, které vyprávěl kamarádům, a ti je nahráli a sepsali.*

S Janem Rosákem se známe osobně sedm let, a protože máme společnou zálibu v historii, dělili jsme se celou tu dobu s posluchači jeho páteční Šťastné cesty *o méně známé historické zajímavosti, které jsem nacházela při studiu pramenů pro své tituly.*

Spolupráce na této vzpomínkové knize je mojí formou poděkování za léta, která jsme spolu v pohodě strávili před mikrofonem.

Stanislava Jarolímková

OD KOLÉBKY V RODNÉM ČINŽÁKU

Na úvod se přiznám, že kdybych si dnes mohl zopakovat svůj příchod na svět, byl bych tiše jako pěna, abych si nenamohl hlasivky. Jenže onoho 24. srpnového dne roku 1947 jsem se musel vyrovnat s nepříjemnou zásadní změnou, k níž při narození dochází, a tak jsem po způsobu většiny miminek první minuty v onom novém prostředí zvaném život zoufale a pěkně nahlas probrečel.

Přišel jsem do rodiny svého otce Zdeňka a maminky Otilie Rosákových jako třetí potomek v jihomoravských Ivanovicích na Hané. Na rozdíl od bratrů, kteří se postupně rodili v porodnicích ve Vyškově a v Prostějově, mám já svůj rodný domek. No tedy spíš rodný dvoupatrový činžák, jemuž se říkalo sladovnický dům. Táta totiž působil v té době jako ředitel místní ivanovické sladovny, což nemělo dlouhé trvání, ale to vysvětlím později. Kult rodných domů byla tehdy velká móda, kromě slavných spisovatelů a skladatelů ho měl kdejaký státník a politik. A tak jsme také později, už v obecné škole, absolvovali několik výletů do nedalekých Dědic, kde stál rodný domek soudruha Klementa Gottwalda. Tehdy jsem pochopitelně ještě nevěděl to, co se prozradilo později, totiž že domek v Dědicích byla vlastně Potěmkinova bouda na národ, protože Kléma se narodil úplně jinde, a to v Herolticích u Vyškova jako nemanželský syn chu-

dé zemědělské děvečky Marie Gottwaldové. Mimochodem bylo to v pozdějším rodišti Pavla Čmani Zedníčka a vzdušnou čarou necelé tři kilometry od mého rodného činžáku. A někde v tisku se dokonce objevila pikantní zpráva o tom, že otcem Klementa byl syn jejího zaměstnavatele sedláka, který později odjel do Ameriky, kde se měl přiženit do slavné rodiny Kennedyových! To je přece dobrý fór, že Gottwaldův tatínek byl vlastně možná členem rodiny, která byla úhlavním nepřítelem socialismu!

Mě zajímalo, jak to s naším rodem vlastně je. Podle jedné naší příbuzné sahala jeho historie až před Bílou horu a první předek, který byl žoldnéřem a usadil se na Moravě, se prý jmenoval Rossi, což je jinak běžné italské příjmení značící „růžový" či „červený". Mnohokrát mě napadlo, že bych se v showbyznysu pěkně vyjímal jako Jan Rossi či dokonce Jan de Rossi, ale protože to nemáme černé na bílém, zůstal jsem „obyčejným" Rosákem. Ovšem můj bratr zpracoval náš rodokmen až k roku 1649 a v něm mě zaujalo nejen to, že přímého potomka zmíněného Rossiho přejmenoval asi jakýsi nevzdělaný matrikář na „Rosy", ale třeba i to, že jeden náš předek se „proslavil" tím, že při hospodské rvačce skončil s nožem v zádech. Možná se právě on stal inspirací pro Járu Cimrmana ve hře *Posel z Liptákova*, kde Smrtka v podání Zdeňka Svěráka spěchá k podobně postiženému rváči.

My jsme ovšem mírumilovná rodina, a abych si to potvrdil, nechal jsem si od forenzního genetika zpracovat rodovou linii podle DNA. Odevzdal jsem vzorek, natěšeně čekal, jak doma zazářím s potvrzením šlechtického rodu, a v zásadě mi bylo jedno, jestli budu Francouz nebo Ital. Ale věda se nedá oblafnout, a tak jsem se dozvěděl, že naše rodová linie započala už kdesi na území Mongolska, ty hordy se valily na severozápad, propojily se s haplotypem Ivana Hrozného, aby posléze doputovaly do Skan-

dinávie a pod praporem Vikingů vpadly až na Moravu. Takže žádný šlechtic, ale Viking a rváč? Něco na tom asi bude, protože třeba ve sportu se strašně nerad vzdávám a bojuji do posledních sil. Když se tak rozhlédnu po širším příbuzenstvu, tak například můj „stréc" Bedřich Rosák určitě také něco z těch Vikingů měl. Když v padesátých letech museli všichni včetně soukromníků dodávat státu například i dávky krmení pro koně, tak on si vzal vyhlášku, která mu to nařizovala, zapřáhl koně a dojel na ivanovické náměstí. Tam začal volat: „Koníčky moje, všechno jsem musel odevzdat, co já vám dám žrát? Tož tu vyhlášku vám dám sežrat!" No, moc dlouho netrvalo a koně mu komunisti sebrali.

Ale to jen na okraj. Píše se rok 1947, je sucho a já se poprvé hlásím o slovo. Bylo to v bytě nacházejícím se v jednom ze dvou zmíněných jednopatrových sladovnických činžovních domů, v Rostislavově ulici č. p. 46, kde mě očekávali dva bratři – o šest let starší Karel a o devět let starší Zdeněk.

Mezi moje první (zprostředkované) vzpomínky na dětství patří projížďka v kočárku, na niž mě vyvezli moji sourozenci a která pro mě málem skončila tragicky. V podstatě za to mohla betonová cesta, která se svažovala kolem našeho domu od nádraží a přímo sváděla k tomu, aby si bratři zpestřovali čas strávený mým hlídáním tak, že si mě po ní v kočárku pouštěli: jeden stál v její horní části a druhý byl dole připraven mě zachytit. Jenže jednou to ten druhý nezvládl, a je málem dojel nejen k silnici určené pro auta, ale i k asi metr hlubokému potoku, který tekl za ní. Pravda, tehdejší dopravní ruch představovaly asi dva tři vozy za hodinu, ale široký potok by se mnou určitě neměl slitování. A z následujících slov jasně pochopíte, proč hluboce věřím na to, že nad námi musí být nějaká vyšší moc. Totiž ve chvíli, kdy můj kočárek dojížděl k silnici, objevil se na chodníku tehdejší iva-

novický pan farář a zachytil ho. Dovedete si představit pádnější důkaz toho, že mě tam shora poslali anděla strážného? Já ne.

Z dalších ivanovických let si vzpomínám na to, jak jsem jezdíval z rodného města s maminkou na velký výlet až do devět kilometrů vzdáleného Vyškova či na zámek do – jak jsme tehdy říkali – „Kroměříža". To už byl nějaký výlet! A což teprve když jsme jeli do čtyřicet kilometrů vzdáleného Brna. To mi připadalo jako velká objevná výprava! Přitom dnes zvládám přibližně stejnou vzdálenost téměř denně z Mníšku pod Brdy, kde bydlím, do Prahy, kde mám většinu svých pracovních aktivit.

Samozřejmě vzpomínám také na své kamarády, s nimiž jsme si budovali v tamní cihelně bunkry z nepálených cihel, koupali se v bahnité řece Haná či hráli fotbal. Sport mě vůbec provázel od – jak se říká – útlého dětství. Měli jsme za souseda špičkového atleta, oštěpaře brněnské Zbrojovky Miloše Kopřivu, a ten pro nás kluky pořádal dokonalé atletické závody na hřišti, jemuž jsme říkali Rozviz. Rád se pídím po původu slov a názvů, ale v tomto případě se mi to dlouho nedařilo. Teprve díky paní Šárce Němcové, pracovnici sekretariátu ivanovické radnice, jsem se dozvěděl, že jde o název vzniklý původně v podobě Rosvis z německého výrazu *Rosswiese*, což značí „koňská louka" či „louka ořů". Sloužila prý jako obecní pastvisko, často zaplavované řekou Haná. Ale stejně tak by to mohla být podle mě i *Rose Wiese*, tedy Růžová louka. Pro nás kluky to tehdy byl zkrátka Rozviz, který se stal naším eldorádem.

Můj táta Zdeněk absolvoval obchodní školu a – jak vzpomínala maminka – byl na praxi u firmy Brumlík, která dodávala mořské mušle do dílny mého dědy Rosáka, který z nich vyráběl perleťové knoflíky. Mimochodem, pár těch dědových perleťových knoflíků si stále schovávám. U firmy Brumlík se táta sezná-

mil s německým dodavatelem tohoto materiálu a rozhodl se, že odejde do Německa, aby se naučil perfektně *deutsch sprechen*. Po čase pak zamířil i do Francie, kde se zase chtěl zdokonalit ve francouzštině. U jedné stavební firmy pracoval tak, až měl ruce plné mozolů, a o svoji první výplatu – jak tam prý bylo zvykem – se musel rozdělit s ostatními dělníky, takže mu do další výplaty nezbylo skoro nic. Po čase odešel a pracoval v hostinci, kde umýval nádobí a zametal, a když si vydělal potřebnou sumičku, jel zase dál, aby u sedláků pracoval na polích, u vinařů na vinicích a podobně.

Jak vyprávěla maminka, nejdůležitější byl den, kdy táta kdesi uviděl plakáty zlínské firmy Tomáše Bati, která přijímala mladé muže na zapracování do prodejen v zahraničí, a protože tehdy už hovořil perfektně německy a francouzsky, rozjel se do Zlína. Tam absolvoval potřebné školení a roku 1930 byl vyslán do Afriky, kde prošel prodejnami v Alžíru, Maroku i Tunisku. V jednom článku z té doby se o něm v tisku psalo jako o nejlepším vedoucím pracovníkovi baťovských zahraničních prodejen. A to mu bylo pouhých dvacet let! Po čase byl vyslán ve stejné pozici do Paříže, jenže odtud se musel vrátit domů kvůli vojenské službě. Jinak by byl označen za vojenského zběha. Mimochodem sloužil pak u zajímavé vojenské jednotky, kterou byla cyklistická rota, a jakmile se v zimě nedalo jezdit na kole, nafasovali běžky. Když jel k odvodu do Vyškova, uviděl na tamním nádraží dívku, která se mu prý hned zalíbila, a navíc zjistil, že je to sestra jeho spolužáka Rudka. První schůzku měli 29. března 1934, na podzim toho roku šel táta na vojnu, o dva roky později se vrátil do civilu a nastoupil k prostějovské firmě Rolný. Ta s ním počítala – s ohledem na jeho jazykové vybavení, příjemné vystupování a vzhled elegána – na post vedoucího prodejny v Alexan-

drii, a protože tam už nechtěl odjíždět sám, konala se 3. dubna roku 1937 v Ivanovicích svatba Zdeňka Rosáka a Otilie Řičánkové. Do Egypta odjeli koncem dubna téhož roku. Ke svatbě rodičů mám ještě perličku, díky níž nemohu nikdy zapomenout datum, kdy se maminka Řičánková stala paní Rosákovou. Můj vlastní svatební prsten si při koupání na letním šumavském táboře pro rozhlasové děti navlékla na šňůrku od plavek moje žena Jiřina, abych ho prý v bazénu neztratil. Jenže potom na to zapomněla, šňůrku rozvázala a prsten skončil v trávě. Na kolenou se tenkrát tou trávou plazilo asi osmdesát dětí a dvacet dospělých, na naši žádost přijeli dokonce vojáci s minohledačkou, ale prsten jsme už nikdy nenašli, takže já nosím prsten tatínkův, na němž je vyryto ono datum – 3. dubna 1937.

Otec ještě několikrát měnil zaměstnavatele a nakonec „zakotvil“ v ivanovické sladovně. I tam si vedl velmi zdatně a stal se oblíbeným ředitelem židovského majitele firmy pana Katschera. Ten předtím, než odešel s rodinou na shromaždiště, odkud byli transportováni do Osvětimi, řekl otci, že kdyby se nevrátili, ať si sladovnu ponechá. Písemný doklad o tom ale tátovi nedal, a to bylo možná dobře, jistě by ho později komunisti zavřeli jako buržoazní element. Nikdo z rodiny majitele sladovny bohužel válku nepřežil a nikdo z místních sladovnu řídit neuměl, takže ji vedl otec i po válce, protože znal dokonale celý provoz. Rodiče se tedy s námi, mými dvěma staršími bratry a mnou, nastěhovali do krásné sladovnické vily, kterou jsem si já ovšem moc neužil. Tátovi totiž do života zasáhly žoky, v nichž se expedoval hotový slad, a to i do zahraničí včetně tehdejšího SSSR. Žoky ovšem byly v poválečném období úzkoprofilovým zbožím, a tak si táta poradil velmi prakticky a hospodárně. Použil ty, které zbyly z okupace, protože chtěl vyhovět požadavkům zákazníků.

Věřil, že když nechá začernit říšskou orlici, kterou byly „vyzdobeny“, a navíc je obrátí na ruby, nikdo si toho nevšimne; vždyť i sovětská armáda používala po válce německou výstroj. Rusům ty pytle určitě nevadily, jenže tátu udal jistý závistivý Čecháček, takže ho dokonce vyšetřovala brněnská StB a nakonec byl rád, že se tento jeho „zločin“ vyřešil pouze vyhazovem z místa ředitele a samozřejmě i z ředitelské vily. Tehdy, v mých pěti letech, se celá rodina odstěhovala k tátovým rodičům.

Měl jsem štěstí v tom, že v Ivanovicích žili oboje prarodiče – Rosákovi i Řičánkovi. Každá dvojice byla svým založením úplně jiná, ale mě ta jejich odlišnost ani v nejmenším nevadila. Společné měli snad jen to, že když jsme k nim šli, neříkali jsme, že „jdeme k babičce“, ale kdoví proč jsme šli „k dědečkům“.

Rosákovi bydleli v domku na okraji města, měli malé hospodářství, chovali drůbež a pašíka, a mně se moc líbilo to, že drobná, brýlatá a usměvavá babička Marie, kterou si pamatuji víc než dědu, byla venkovankou se vším všudy a až na pár výjimek měla vždy na hlavě šátek. Zvykl jsem si na to, že když šla na dvůr krmit, říkávala: „Jdu popravit zvířata.“ Někoho neznalého by to mohlo možná i vyděsit, ale já vím, že ve staročeštině slovo „popravovati“ znamenalo „vykonat trochu práce“. Rád vzpomínám, jak jsem si tu užíval zabijačky, při nichž řezník pokaždé voněl slivovicí, ale čekalo mě tu i nepopulární trhání rybízu, jejichž keřů byla v ovocné zahradě vysázena celá řada. Tehdy nám, vnoučatům, děda Karel Rosák rozdal stoličky a museli jsme všechny keře otrhat do poslední kuličky. Byl velmi přísný, držel si nás, vnuky, docela od těla, ale zase dělal věci, které mě opravdu zajímaly. Z toho rybízu kvasil víno, stáčel je do demižonů – on ovšem říkal „demijonů“ – a já jsem se pozorně díval, jak nasává víno hadičkou do lahví, což jsem pak

tajně rád napodoboval. Měl taky malou, ale dobře vybavenou dílnu, ve které vyráběl perleťové knoflíky, které babička přišívala na „kartky“, a těžce nesl, když musel po roce 1948 výrobu ukončit. Chodíval jsem rád tajně do jeho dílny a na dědových mašinách si vyráběl třeba dřevěný samopal. Jenže ten to nerad viděl, pořád si myslel, že se režim jednoho dne otočí a on se k řemeslu vrátí, tak mě vyháněl a jednou po mně dokonce hodil sáček plný hřebíků. Byl totiž dost cholerický, což se prý někdy projevuje i na jeho vnucích. Tak nevím… S dědou Rosákem mám neodmyslitelně spojenou vzpomínku na ranní vůni slivovice, kterou si dával do čaje, a taky na jeho častý poslech Svobodné Evropy a Londýna.

Prarodiče Řičánkovi bydleli na ivanovickém náměstí v prvním patře domu stojícího hned vedle budovy záložny. Teprve mnohem později jsem si uvědomil, že na tom domě bylo překvapivé, že – ačkoliv stál na náměstí, obklopovaném většinou nejhonosnějšími domy – byl postaven z vepřovic neboli nepálených cihel, což bylo zřetelně vidět v místech, kde opadala omítka.

Vždycky, když jsem k nim šel na návštěvu, babička Františka, která si na rozdíl od babičky Rosákové snad ani jednou jedinkrát neuvázala šátek, seděla u okna, a jen co jsem dole zazvonil, hodila mi velký aluminiový klíč, který krásně cinkl o chodník. Já si odemkl, vešel jsem do přízemní dlouhé nedlážděné chodby, jejíž podlahu tvořila jen udusaná hlína. Mně to připadalo samozřejmé, stejně jako mě nijak nepřekvapoval ani na vyvýšeném schodu vlevo na konci chodby umístěný takzvaný „festuňk“. I když v němčině značí slovo *die Festung* tvrz či pevnost, u Řičánků se tak říkalo záchodu, který byl ovšem bez dveří, čímž připomínal – což mi až po létech došlo – hradní prevéty. A pozor, ten festuňk byl pro všechny obyvatele domu, takže ně-

kdy jsem šel k babičce a na festuňku seděl děda. No, co naděláte, tak to prostě bylo.

Babička Řičánková byla více „babičkovská“. Jednak znala ohromné množství pohádek, které měla zapsané v mnoha sešitech, jednak byla kulaťoučká, jako třeba herečky paní Růžena Nasková nebo Antonie Nedošinská, a ke všemu vařila jídla, která jsem miloval. Snad nejvíc jsem zbožňoval její šulánky, což byly bramborové šišky s povidly a mákem. A taky jsem s ní měl domluvený, dnes bych řekl, „barterový obchod“. Protože já ve školní jídelně ze všeho nejvíce nenáviděl vařené filé, které ona naopak milovala, tak jakmile bylo na jídelním lístku, přemísťoval jsem tajně z talíře do kapsy svoji porci a tu jsem cestou ze školy donesl babičce. Kapsa byla sice promaštěná, ale od babičky jsem za to dostal vždy jednu papírovou korunu, s níž jsem utíkal k cukráři Brázdovi, abych si koupil buď zmrzlinu, nebo jeho skvělé větrníky zvané žaby. Takovou měla tehdy koruna váhu!

Díky dědovi Františku Řičánkovi, který býval zahradníkem ivanovického zámku, jsem se poprvé setkal jako prvňák či druhák s rozhlasovým přístrojem, nebo spíše – jak se tehdy říkalo – s rádiem. Ten aparát měl půlkulatý tvar, ovládal se dvěma knoflíky, zvuk se linul z nepřehlédnutelného reproduktoru a děda tomuto „pokladu“ vyčlenil čestné místo na poličce naproti dveřím. Pravidelně poslouchal pořad na stanici Praha *Co máte nejraději*, což byly operní pořady sestavené podle návrhů posluchačů, a v něm paní Anna Hostomská hovořila jednou týdně o operách a pouštěla z nich ukázky. Děda si s paní Hostomskou dokonce dopisoval, stejně jako se sběratelem lidových písní Jindřichem Jindřichem, a později se touto korespondencí právem chlubil. Kam se ale poděla, to bohužel nevím.

Když jsem trochu povyrostl, tak jsem doma poslouchával už na trochu modernějším rádiu s magickým okem uprostřed každý týden sobotní hry pro mládež – miloval jsem například verneovky *Patnáctiletý kapitán* nebo *Dva roky prázdnin*, a pak každou neděli odpoledne pohádky pro děti. Navíc jsme prožívali rané rozhlasové dobrodružství s kamarády u krystalek, které jsme si sestavovali podle návodů a snažili jsme se ve vysílání identifikovat třeba reportéry fotbalových zápasů. Což bylo docela těžké, protože tyhle první rozhlasové přístroje příšerně škvrčely, takže bylo nutno používat sluchátka.

Do mého života v Ivanovicích „nahlédla" taky jedna docela svérázná varianta rozhlasu, známá pod názvem „městský". Ten vysílal svá pravidelná „Hlášení místního národního výboru", která uváděla dechovková písnička *Šohaj*. A mám od maminky zprostředkovanou jednu pravzpomínku asi na rok 1949. V tomto poválečném období bývaly potíže s dodávkami elektřiny, a proto byli místním rozhlasem Ivanovičtí opakovaně vyzýváni, aby v době, kdy se v družstvu mlátilo obilí, vypínali všechny své elektrické spotřebiče. A protože občané tuhle výzvu pochopitelně obcházeli, jak mohli, tak po domácnostech chodívali kontroloři, aby si ověřili, jestli hospodyňky výzvy respektují. Jeden přišel i k nám, zamířil s halasným „kontroláááááá" ke sporáku, sáhl si na něj a spokojeně zjistil, že je studený. Mě prý tahle akce přímo fascinovala, takže mě po pár hodinách napadlo, že si na tohoto kontrolora zahraju, a tak jsem za volání „kontjojáááááá" položil ruku na sporák. Jenže v tu dobu mlátičky nepracovaly, a sporák byl tudíž rozpálený, takže jsem ukončil tu svou kontrolu s rukou jako papuča.

Když tak přemýšlím, které vlastnosti jsem zdědil po rodičích, uvědomuji si, že každý z nich mi předal něco do onoho přísло-

večného vínku (což mi připadá jako velmi podivné rčení, protože vínek byl staročeský výraz pro věneček). Po tátovi mám netrpělivost, výbušnost, ale snad i smysl pro humor, bonvivánství a lásku k divadlu. On byl totiž slavný ivanovický ochotník a hrál své role velmi přesvědčivě. Když dávali veselohru *Poslední muž* od F. X. Svobody, tak prý sousedky mamince říkaly, že pokud se pan Rosák doma chová stejně jako ta divadelní postava, tak vás, paní Rosáková, litujeme. Tu hru jistě všichni znají. Ve filmu z roku 1934 hrál despotu Aloise Kohouta jako první skvělý Hugo Haas, a když byla tato předloha roku 1947 znovu zfilmována pod názvem *Poslední mohykán*, zahrál si ho neméně věrohodně Jaroslav Marvan. Mimochodem ten F. X. Svoboda dnes stojí v kamenné podobě na náměstí v Mníšku a já kolem něj chodím už čtyřiadvacet let.

Maminka Otilie absolvovala obchodní školu ve Vyškově a pak nastoupila jako úřednice do vyškovské advokátní kanceláře. Byla vždycky moc milá, přátelská, stmelovala rodinu, lidé ji měli rádi, uměla druhým naslouchat a já po ní zdědil zřejmě především umění být tak trochu nad věcí. A přidám o ní jeden láskyplný klípek: do domácích prací zapojila nás, děti, tím, že jsme museli utírat nádobí, ale aby nám tu práci „osladila", vkládala mezi talíře a hrnce pětikoruny. Díky tomu jsme se snažili utírat co nejrychleji, abychom co nejdříve našli odměnu.

Když mi bylo devět let, otec nastoupil jako delegát firmy zahraničního obchodu Koospol do Vídně, jak se říkalo „na výsadku". Než se vyřídily všechny formality potřebné k tomu, abych mohl odjet za rodiči, bydlel jsem v Ivanovicích u babičky a dědy Rosákových. Oba bratři taky zůstali v Čechách, protože Karel byl už tehdy v učení v Tatrovce v Příboře a Zdeněk studoval průmyslovku v Zábřehu na Moravě. Po vyřízení formalit jsem celý roze-

chvělý vyrazil konečně do ciziny! Ve Vídni mě přihlásili rodiče do základní menšinové Komenského školy pro české krajany, na níž se vyučovalo jak v češtině, tak samozřejmě v němčině, protože děti diplomatů anebo obchodníků pobývaly v Rakousku většinou s rodiči dlouhodobě. Patřila Školskému spolku Komenský, který byl založen ve Vídni už roku 1872 a jehož cílem bylo udržet českou řeč a kulturu mezi krajanskou komunitou. Roku 1883 byla otevřena první soukromá obecná škola Komenský a roku 1932 existovalo po celé Vídni patnáct českých soukromých škol. My jsme měli ovšem svého speciálně povolaného a asi i dobře prověřeného učitele Kovalčíka. Byl z Olomouce, a tak si mě jako krajana Hanáka oblíbil. Zpočátku nás do té školy československé ministerstvo zahraničních věcí pustilo, ale asi po půl roce nějakého podezíravého ministerského úředníka napadlo, že děti českých krajanů, se kterými jsme se tam potkávali ve třídách a na chodbách a které mluvily samozřejmě česky, by na nás mohly přenášet ideologii zlých západních kapitalistů! Proto byla při československé ambasádě zřízena česká jednotřídka, na kterou ale docela rád vzpomínám. Bylo to zajímavé a skoro dobrodružné. V její třetí třídě nás bylo pět, v dalším ročníku jsme byli tři a v páté, poslední třídě tamní základní školy, jsem byl jediným žákem já. Čili jsem si udělal brzy zadané úkoly a pak už jsem jenom zlobil… Mezi mé mladší spolužačky patřila třeba herečka Ludmila Molínová a mým tehdejším nejlepším kamarádem byl dnešní špičkový navigátor na Rallye Dakar Josef „Pepan“ Kalina. Bylo to opravdu hodně pohodové vyučování. Ale je asi těžké uvěřit, že německy jsme se v té škole na ambasádě neučili, zatímco rusky ano! Prostě padesátá léta.

Němčinu jsem vstřebával hlavně díky kamarádovi Karlovi Kolaříkovi, tedy pardon – Kolarikovi, synovi majitele dnes nej-

slavnější restaurace ve vídeňském Prátru, známého Schweizerhausu pana Karla Kolarika staršího, který byl tátovým nejen obchodním partnerem, protože mu dodával Budějovický Budvar, ale i dobrým kamarádem. S Karlem mladším jsem se toulal v Prátru, začal jsem také číst německé komiksy, především časopis *Micky Mouse*, a chodil pilně do kina OP, tedy „ohne pause" neboli bez přestávky. Tam promítali jednu grotesku za druhou, samozřejmě namluvené německy, takže i takto vypadaly moje „lekce" němčiny. Rádio doma poslouchal hlavně táta, protože měl rád rakouské rozhlasové komiky, ale to rádio, které hrávalo v holičské oficíně, kam mě maminka vodila dát se ostříhat, mě zase spolehlivě uspávalo, takže mě tam vítali slovy *„Á, unser Schläfer kommt!"* neboli „náš spáč přichází".

Jednou, když maminka měla zrovna službu na pasovém oddělení ambasády, kde byla tehdy zaměstnaná, mě otec musel vzít s sebou na jednání s obchodníkem s cizokrajným ovocem, pamatuji se, že se jmenoval Ahorner. Táta šel jednat a mě se v předpokoji ujala asistentka, která na stůl postavila mísu s trsem banánů a pravděpodobně spíš ze slušnosti mi nabídla, abych si vzal, na co mám chuť. No, to neměla dělat, protože já byl z Československa pořád ještě nedojedený exotického ovoce, a protože jednání přece jenom nějakou chvíli trvalo, snědl jsem na posezení asi deset banánů, ze kterých zbyla jen pořádná hromádka slupek. Když se otec vrátil, zbledl a asi se za mě dost styděl, protože mě do auta odvedl tuším za levé ucho.

Protože se na ambasádě učilo jen na prvním stupni, musel jsem se po ukončení páté třídy vrátit do Čech. Kam, to bylo nasnadě! Protože babička Řičánková už nežila, nastěhoval jsem se k prarodičům Rosákovým. Jenže jsem se tam málem ani neohřál, a to kvůli zmíněné dědově choleričnosti. Jednou přijel

z učiliště v Příboře bratr Karel, společně jsme snídali a já jsem se přitom dopustil – z dědova pohledu – hrůzného zločinu: postavil jsem kafáč na učebnici katechismu. Děda s babičkou byli silně věřící, chodili často do kostela, v ložnici jim stály sošky Krista a Panny Marie. No, byla z toho tehdy veliká bouřka, kterou Karel ještě přiživil rýpnutím – prý kdyby to byla učebnice matematiky, tak by se asi nic nestalo. Vyvrcholilo to tím, že děda Rosák vyhnal s výkřikem „ty cizinče!" nejprve Karla a pak rozhodl, že u nich nemůžu bydlet ani já, coby hlavní strůjce onoho zločinu. Když toto své rozhodnutí sdělili do Vídně rodičům, táta se pokoušel to urovnat, ale marně, nakonec jsem se musel nastěhovat k příbuzným do devět kilometrů vzdáleného Vyškova. Musím ale říci, že jsem si v rodině Moučkových docela rychle zvykl, vzali mne jako člena rodiny, oblíbil jsem si obě jejich děti, s nimiž jsem sportoval, a taky jsem tu měl možnost číst dle libosti komunisty zatracovanou „úpadkovou" literaturu, jako Káju Maříka, Tarzana či příběhy detektiva Léona Cliftona nebo pilota Bigglese.

Nicméně tuto idylku málem zhatilo to, že jsem se jako šesťák skamarádil ve třídě s partou sígrů, kteří dokonce okrádali babičky! Jednou mě postavili na ulici na hlídku a já s hrůzou zjistil, že právě ukradli jedné staré paní sto korun, za které si nakoupili rohlíky a vlašský salát. Tehdy jsem rychle z toho kamarádství vystřízlivěl, a tím se nepochybně uchránil před polepšovnou.

VZPOMÍNÁ BRATR, AKADEMICKÝ MALÍŘ **ZDENĚK ROSÁK**

Naši rodiče, Zdeněk a Otilie Rosákovi, měli tři syny, i když maminka si velmi přála ke dvěma klukům děvče. Ale jako natruc se narodil třetí kluk. Tak jsme se tedy seřadili: za Zdeňkem za tři roky Karel a za šest a půl Jeníček. Jelikož maminka si přála Mařenku, nemohl vlastně ani dostat jiné jméno než z pohádky O perníkové chaloupce. Věkový rozdíl měl později velký vliv na naše vzájemné vztahy a nakonec nás rozvál po světě. V den, kdy se měla Mařenka, tedy nakonec Honza, narodit, bylo třeba chápajícího a již trošku poučeného nejstaršího bratra, tedy mě, někam zašít, aby mohl nejmladší na svět. Čert ví, že se trefili přesně na den a já spolu s velice věřící babičkou jsem vyrazil na pouť na Svatý kopeček. V tu neděli se ale jel pod Kopečkem motocyklový závod a já si pamatuji jedno jméno – Antonín Vitvar. Babička měla dost práce mě dostrkat až nahoru, kde jsem toužil alespoň zaslechnout ječící motorky a nasát vůni ricinového oleje. Netušil jsem tenkrát, proč jsem se na tu neděli musel stát poutníkem…

Rodiče se brzy s trojkou kluků smířili a oslavovaly se Honzovy křtiny. Velmi dobře si vzpomínám na průběh slavnostního dne u nás, na gratulanty